

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

ELS ÀLBUMS IL·LUSTRATS I ELS VALORS: DE LA MÀ PER AJUDAR A CRÉIXER ALS NENS

Margalida Mas Rigo

Grau de Magisteri d'Educació Primària

Any acadèmic 2014-15

DNI de l'alumne: 41537470E

Treball tutelat per Caterina Valriu Llinàs
Departament de Filologia Catalana

L'autor autoritza l'accés públic a aquest Treball de Fi de Grau.

Paraules clau del treball:

Educació, valors, àlbum il·lustrat, moral, actitud.

Key words:

Education, values, picture books, moral, attitude.

RESUM:

Es pot dir que la nostra societat està sofrint una crisi de valors provocada pels continus i accelerats canvis. Els nens són el ciutadans del futur i és important que cresquin en un entorn on l'ésser humà, els seus sentiments, emocions i valors, és prioritzat envers allò material. Per aquest motiu, el treball exposat a continuació recull breument la història dels valors al llarg del temps i la manera d'adquisició d'aquests. A més, es proposa treballar els valors a partir dels àlbums il·lustrats, un material relativament jove però molt complet, ja que treballa imatges i text a la vegada, i tots resulten molt rics en continguts.

Finalment, a la part pràctica, es proposen tot un conjunt d'àlbums il·lustrats seleccionats per treballar determinats valors. Es fa una petita anàlisi de la història que es narra, el format de l'àlbum, les situacions conflictives que hi apareixen i els possibles valors a treballar.

ABSTRACT

Our society is suffering a crisis of values due to the rapid changes. Children are the citizens of the future, and it is important that they can grow up in an environment where the human being, their feelings, emotions and values, are prioritized among material things. For this reason, the work outlined below collects briefly the values history through time and the way people purchases it. Moreover, it intends to work with values from picture books, a relatively young material but very complete, because it works with pictures and text at the same time, and this means that it is rich in content.

Finally, in the practical part, a whole list of picture books are proposed in order to be useful when we have to work on values. A little analysis of these picture books is done, analyzing the story told on the picture book, its format, the conflict situations that appear and what kind of values can be worked.

ÍNDEX

1. Introducció	1
2. Justificació del treball	1
3. Marc teòric	2
3.1 L'educació en valors: un concepte relativament jove	2
3.2 Definició del terme valor	5
4. Conceptes clau per treballar valors	6
4.1 Conceptes	6
4.2 Divisió dels valors a treballar	7
5. Treballar els valors mitjançant els àlbums il·lustrats	8
5.1 Una mica de història sobre els valors i els àlbums il·lustrats	8
5.2 Els àlbums il·lustrats	11
5.3 Pràctica. Àlbums il·lustrats útils per treballar valors	14
6. Conclusió	36
7. Referències bibliogràfiques	38

1. **Introducció:**

El treball realitzat tracta de com es poden treballar els valors (solidaritat, amistat, paciència...) mitjançant els àlbums il·lustrats en el primer cicle de primària.

La intenció és fer una recerca sobre com s'han tractat els valors al llarg de la història i quin és el paper que juguen ara a la nostra societat.

Els àlbums il·lustrats són un recurs importat a tenir en compte a l'hora de treballar els valors amb els nens, ja que parteixen d'un món de fantasia, un món accessible pels nens. Això no vol dir que tots els àlbums o contes siguin aptes per treballar amb els nens, i per aquest motiu aquest treball també oferirà un llistat d'àlbums útils per treballar el tema dels valors amb els nens.

2. **Justificació del treball:**

L'autora Pilar Ferreiros (1994 : 89), en el llibre *Educar en els Valors*, ofereix aquesta definició de valors: “*considerem com a valor tot allò que afavoreix la plena realització de l'home com a persona*”. Aquesta autora, a més, explica que el terme de valor està estrictament vinculat amb el terme actituds i normes. Defineix actitud com la postura que adoptem un cop valorades les persones o les coses, mentre que norma ho defineix com regles de conducta que les persones han de respectar en una determinada situació.

Si nosaltres, com a professionals de l'educació, el que volem és transmetre tota una sèrie de valors als infants hem de tenir en compte aquesta característica dels valors, ja que, juntament amb ells, s'hi impliquen altres factors de comportament, com són les actituds i les normes.

El ritme de la vida actual fa difícil l'educació en valors des de l'àmbit familiar, per tant pot resultar útil que l'escola ofereixi situacions on es treballin els valors, facilitant així l'adquisició d'aquests per part dels nens.

El recurs que he triat per treballar els valors dins l'àmbit escolar són els àlbums il·lustrats. Penso que és un bon recurs perquè és un material que enganxa als nens i, a més, es pot aprofitar la doble vessant que presenten: la part emocional, de valors, i la part literària (oral i escrita). Treballar aquest tema tan abstracte mitjançant contes infantils, propers al món del nen, pot facilitar el procés de comprensió i creixement personal, potenciant així una adquisició més efectiva d'aquests valors.

L'objectiu principal és presentar un ventall ampli de contes on es treballen els valors en el primer cicle de primària (6 – 8 anys). Aquests valors a treballar es dividiran en tres blocs: Amistat, respecte i solidaritat, pe runa banda, multiculturalitat per una altra banda i respecte pel medi i la natura. La metodologia emprada sempre es basarà en despertar passió i interès als nens, enfocada aquesta cap a la literatura, cap a la lectura d'àlbums il·lustrats. Es farà una valoració dels materials destinats a treballar el tema per poder esbrinar si són útils o no.

Així, els nens tenen l'oportunitat de créixer com a persones, fet que els ajuda, entre moltes altres coses, a seguir un determinat comportament, apreciar la vida i valorar tot el que tenen.

3. Marc teòric:

3.1 L'educació en valors: un concepte relativament jove.

Per analitzar quin és el paper dels valors dins l'educació avui en dia, ens referirem al Decret que regula l'educació primària a les Illes Balears (Decret 67/2008, de 6 de juny de 2008, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears) vigent a l'actualitat, tot i la seva pròxima retirada per aplicar la LOMCE, defineix de la següent manera l'educació:

“L'educació és el mitjà de transmetre i, alhora, de renovar la cultura i el patrimoni de coneixements i valors que la sustenten, d'extreure les màximes possibilitats de les seves fonts de riquesa, de fomentar la convivència democràtica i el respecte a les diferències individuals, de promoure la solidaritat i evitar la discriminació, amb l'objectiu fonamental d'aconseguir la cohesió social necessària. [...] Per aquest motiu, una bona educació és la riquesa més gran i el principal recurs d'un país i dels seus ciutadans i ciutadanes.”

I assenyala que s'inspira en tota una sèrie de principis, com per exemple:

*“- La transmissió o posada en pràctica de **valors** que afavoreixin la llibertat personal, la personalitat, la ciutadania democràtica, la solidaritat, la tolerància, la igualtat, el respecte i la justícia, així com que ajudin a superar qualsevol tipus*

de discriminació.

*- L'orientació educativa i professional dels estudiants, com a mitjà necessari per a l'assoliment d'una formació personalitzada que propiciï una educació integral en coneixements, destreses i **valors**.*”

Com hem pogut comprovar, el Decret que regula l'educació primària té com a un dels principals fonaments l'educació en valors.

D'aquesta manera, podem entendre que el nen en edat escolar és una persona que experimenta un procés de formació contínua, que necessita créixer, tant física com personalment, i desenvolupar-se d'una manera completa, de forma responsable, per poder exercir el seu paper de bon ciutadà així com cal.

Així doncs, els nens i nenes es passen gran part del seu temps dins una escola i, durant aquest temps, creixen i es nodreixen de tot allò que senten i aprenen, per tant és important cuidar la transmissió de valors dins l'escola i dedicar-lis el temps convenient.

Al llarg de la història han existit molt filòsofs que han fet teories seguint els seus principis sobre els valors i la moral, com bé expliquen Conrad Vilanou i Eulàlia Collelldeont a l'obra *Historia de la Educación en Valores, Volumen II*. Alguns d'aquests filòsofs citats al llibre són Kant, amb la seva filosofia transcendental, que es basava en l'anàlisi de les estructures determinants de la consciència per després donar raó dels principis que regeixen els diversos àmbits objectius. Trobem després a Schiller, Fichte i Hegel, amb les seves ètiques idealistes postkantianes. Schopenhauer i la seva negació de la voluntat, autor que es caracteritzava per la seva ètica, on no es podia separar metafísica i estètica. A més d'aquests filòsofs i molts d'altres, podem destacar a Piaget i, posteriorment, Kohlberg.

Pel que fa a Piaget, va ser un psicòleg suís famós per les seves aportacions a l'estudi de la infància i per la seva teoria constructivista del desenvolupament de la intel·ligència. Piaget va distingir dues fases pel que fa al desenvolupament moral, una heterònoma i una altra autònoma.

Amb els seus estudis Piaget va oferir una explicació psicològica a l'àmbit del desenvolupament moral i, a la vegada, va orientar la pràctica educativa cap aquest fi.

Seguint el plantejament i la teoria *piagetianes*, apareix el psicòleg Laurence

Kohlberg. La seva teoria presenta alguns canvis respecte a la de Piaget. Kohlberg centra l'objecte d'estudi cap a l'anàlisi de situacions morals conflictives, parteix de la relació entre raonament i raonament moral i ell adopta la perspectiva dels estadis en la seva investigació, a diferència de Piaget que ho feia per fases.

A l'obra *Los Valores un desafío permanente* (1993), de Ricardo Marín Ibáñez, es parla també del psicòleg Kohlberg, sintetitzant la seva idea principal.

Kohlberg diferencia sis etapes de maduresa i destaca que, tot i que els nens tenen diferents ritmes de creixement, l'escola ha de preparar bons ciutadans, no només amb uns valors clars, sinó també amb un bon nivell de raonament moral. Explica també una de les tècniques proposades i utilitzades pel psicòleg a l'hora de treballar els valors i la moral a l'escola, i així ho cita Ricardo Martín Ibáñez a *Los Valores un desafío permanente* (1993:128):

“Uno de los procedimientos empleados por Kohlberg es el de presentar situaciones dramáticas en que chocan dos principios morales, para que los alumnos, dialogando, tengan que presentar sus soluciones particulares, ofreciendo razones de su decisión [...]”

Aquesta explicació de Kohlberg està íntegrament relacionada amb el treball que proposo, ja que el que explica és un recurs per poder emprar a l'aula a l'hora de treballar els valors, i aquesta situació hipotètica de presentar dues situacions dramàtiques on s'hagi de discutir sobre dos o més valors pot aparèixer perfectament a partir d'una història narrada a un àlbum il·lustrat, d'una situació complicada que aparegui i, a partir d'aquesta, començar a debatre amb els alumnes, demanar-los la seva opinió, entre altres possibles propostes.

L'autora Pilar Fibla apunta en la seva obra *Educació i valors* (1995:15) que en la filosofia el terme *valor* adquireix gran protagonisme, tot i que cap als segles XIX i XX aquest es va perdre.

És a la primera meitat del segle XX quan apareix un corrent filosòfic amb pes en la cultura alemanya, i a Europa en general, que es coneix amb el nom de filosofia dels valors.

Així com apunta Àngel Castiñeira en el llibre *Educar en els Valors* la societat

actual ha sofert un gran i accelerat canvi social, econòmic i cultural que afecta tant a alumnes com a professors. Els professors han sofert un desplaçament de la seva funció, mentre que els nens sofreixen una inadaptació cap al món on els toca viure. Aquest és el motiu que l'autor assenyala per justificar que l'escola ha passat de la funció que tenia antigament de difondre coneixements a una més adaptada a l'actualitat on, a més de transmetre coneixements també ha de donar eines als nens per ajudar-los a adaptar-se a la societat. Aquestes noves eines estan basades en l'adquisició de valors, per poder formar ciutadans més adaptats a l'entorn. I, com que també s'ha de tenir en compte que els valors van canviant amb el temps, se'ls haurà de preparar per adquirir la virtut de preveure la novetat i saber actuar davant aquesta.

Tot això ens demostra que avui en dia l'escola ha de ser alguna cosa més que un lloc on els infants van a adquirir coneixements, sinó que també ha de ser un lloc on es preparin per enfrontar-se amb el món real, un lloc que es troba en continua evolució i canvis, i els ciutadans han d'anar evolucionant amb aquest.

3.2 Definició del terme valor:

Si miram cap enrere en el temps, podrem comprovar que l'origen de la paraula valors es troba en la filosofia, com apunta Pilar Fibla Ribera en la seva obra *Educació i Valors*. Aquesta és la definició que fa l'autora sobre el terme (1995 : 15):

“El significat del terme valor fa referència en primer lloc a una propietat capaç de suscitar l'estimació dels éssers humans que la perceben. I per extensió significa també aquesta propietat, considerada abstracte.”

Cert és que els filòsofs ja en parlaven sobre els valors i aquests, tot i que canviant al llarg de la història, han arribat fins als nostres dies.

El psicòleg i psicopedagog Bernabé Tierno Jiménez, en el seu llibre *Valores Humanos* [1993:15] dóna la següent definició del terme valors:

“Los valores no son ni meramente objetivos ni meramente subjetivos, sino ambas cosas a la vez: el sujeto valora las cosas, y el objeto ofrece un fundamento para ser valorado y apreciado. [...]”

Los valores se confunden con las cosas, constituyen su entraña. La perspicacia intelectual del hombre ha de servirle para descubrirlos, es decir, saber descifrar por qué una cosa es buena.”

Com podem veure, és difícil arribar a una definició exacte del terme valor, però aquestes definicions sempre es basen en el conjunt de normes i costum que es van transmetent en una societat de generació en generació en una societat formada per individus, i aquestes normes són les que representen les formes correctes d'actuar.

El que ens permeten aquests valors és diferenciar entre allò que està bé i allò que no, el correcte de l'incorrecte, allò que és just del que és injust, entre moltes altres coses.

Per aquest motiu, per la implicació que tenen els valors de les persones en la vida quotidiana i social, és important que es transmetin correctament als nens des de la infància, i així ells en siguin conscients de la seva importància.

En aquest sentit, és cert que la família és un factor important a l'hora de transmetre valors, però també ho és l'escola, és a dir, els professors. És important, doncs, que els professionals de l'educació cerquin materials que ajudin a l'educació en valors.

4. Conceptes clau per treballar valors:

4.1 Conceptes:

Així com apunta Lluïsa Etxebarria en l'obra *Educar en els Valors* (1994 : 33-37):

“Els valors es concreten en NORMES, que són regles de conducta que les persones han de respectar en determinades situacions [...] Una ACTITUD és una tendència a comportar-se d'una forma consistent i persistent davant determinades situacions, objectes, fets o persones. [...] El concepte de norma equivaldria als imperatius que procedeixen de dins nostre o de fora i que ens porten a acceptar o a rebutjar una persona, un objecte, un fet, una situació, etc.”

Aquesta mateixa autora també assenyala que el procés de valoració està estrictament lligat amb sentiment i emoció, amb la pròpia personalitat, perquè tots els esdeveniments ens produeixen algun tipus de sentiment i emoció.

Així doncs, per entendre correctament què implica el terme *Valor* és necessari que tinguem clara la definició de tot allò que abasta ja que, per poder transmetre un valor correctament, i perquè aquest sigui interioritzat bé, entren en joc tots aquests altres conceptes. Les definicions que s'exposen a continuació han estat consultades en el *Diccionari Manual de la Llengua Catalana* (2000) de l'Institut d'estudis catalans:

- Moral: 1. Que concerneix els costums, els actes i els pensaments humans respecte a la seva bonesa o malesa.
- Sentiment: 1. Actitud mental desvetllada per la sensació. 2. Disposició emocional envers una cosa.
- Emoció: Reacció afectiva intensa provocada per un sentiment de plaer, de pena, d'amor, d'odi, de por, etc.
- Actitud: 3. Predisposició apresada culturalment per l'individu segon la qual valora els objectes, altres individus, col·lectivitats, grups i institucions.
- Norma: 1. Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc.

4. 2 Divisió dels valors a treballar:

Seguint les indicacions de l'article publicat per Ramón F. Garcia¹ sobre *Literatura infantil y valores*, he seleccionat tres grups de valors que són els que considero més importants a treballar durant l'edat infantil. Aquests són:

1. Amistat, respecte, solidaritat, compassió i generositat.

Els sentiments humans tenen gran importància i s'han de treballar. És important valorar l'amistat, mostrar respecte cap allò nou i diferent, ser solidari amb els altres, saber perdonar i saber compartir.

2. Multiculturalitat i tolerància.

El món va canviant a marxes accelerades, i per determinades situacions socio – econòmiques mundials la gent es mou de país en país, de continent

---

1 Professor de la Facultat d'Educació de la Universitat d'Alacant.

en continent, i existeixen classes socials separades segons el criteri econòmic.

Per aquest motiu, hem d'ensenyar als nostres alumnes que, tot i no vestir igual, tenir el mateix color de pell o les mateixes costums, tots som iguals i diferents a l'hora, i hem de saber aprofitar la riquesa que ens brinda el món actual.

3. Educació mediambiental (respecte al medi natural).

Hem d'aprendre a estimar i a cuidar la Terra on vivim. És el nostre planeta, i ja l'hem fet sofrir massa. Intentar conscienciar als nens de la importància de ser respectuosos amb la natura, amb el medi-ambient, perquè aprenguin a col·laborar per dirigir-nos cap a un món millor.

5. Treballar els valors mitjançant els àlbums il·lustrats:

5.1 Una mica d'història sobre els valors i els àlbums il·lustrats:

No es pot negar que els valors es poden transmetre d'infinites maneres i que, la millor manera per a que els interioritzin correctament és passar per situacions que possibilitin la seva pràctica, tal com afirma Margalida Mas² en el seu article *L'educació en valors en el projecte Filosofia 6/18*. Aquesta professora explica que no és suficient sermonar els infants, parlar-los sempre de valors, perquè es tracta d'una cosa abstracta que no tothom pot entendre. Per aquest motiu afirma que els valors s'aprenen d'una manera vivencial i pràctica, en diferents situacions quotidianes reals, que formen part de la vida del nen.

Tot i així, l'escola no deixa de formar part de la realitat del nen, ja que s'hi passa una gran quantitat d'hores durant la seva vida. I, a infantil i primària, és un bon moment per començar a treballar valors, per poder iniciar el procés personal de creixement del nen, i formar-lo el millor possible moralment. El fet de treballar-ho des de ben petits significa estar creant els fonaments del que serà el seu bagatge personal/moral -que inclou els valors- del futur.

Els actes de professors, pedagogs i tot el personal de l'escola seran un model a seguir pels nens i, durant les sessions i el temps d'esplai, es donaran diferents situacions que provocaran un sentiment/emoció, fet que implicarà que la persona

---

2 Professora a l'IES "Can Peu Blanc", Sa Pobla.

adopti una determinada actitud que, depenent de cada subjecte, s'adaptarà o no a les normes establertes. Tant nens com adults actuaran d'una manera i existirà un *feed – back* d'uns cap els altres, i es posaran a la pràctica valors tals com l'empatia, el respecte, la igualtat, entre d'altres.

Mentre, però, també es poden dissenyar activitats dins l'aula per començar a entrar dins el terreny dels valors.

El professor d'Universitat Ramón F. Llorens García en el seu article *Literatura Infantil y Valores* apunta que els estudis sobre literatura infantil es centren gairebé sempre en la importància que tenen pel que fa a la formació moral de l'individu. A més, aquest professor també cita una reflexió molt important a l'hora de parlar de valors i literatura en els infants:

“La formación de todo individuo depende de dos ambientes fundamentales: la familia y la escuela. [...] El segundo encuentro del niño con los valores se lleva a cabo en la escuela, pero de forma en que padres y maestros transmiten esos valores será distinta. Si generalmente la transmisión de los valores se produce en la familia de manera natural y oral, la escuela se valdrá, sin embargo, entre otros medios orales y escritos de la literatura infantil. Los valores que se han manifestado en la familia y que la escuela debe ratificar o corregir, pueden y deben apoyarse también en la lectura, en la literatura, ésta tiene una función fundamental en la formación del individuo y en la transmisión de valores y la literatura infantil no necesariamente debe ser ajena a ellos: amistad, compasión, compromiso...deben ser apoyados desde la escuela.”

Ramón F. Llorens subratlla aquesta doble aportació de la literatura cap els nens, ja que no només estem parlant de la transmissió de valors en sí, sinó també l'hàbit de la lectura i la transmissió de passió per aquesta. Llegir és molt important i beneficiós per l'infant.

Mitjançant les històries, doncs, els nens viuen fictícies situacions que es donen a la vida real. S'ha de tenir en compte que un nen de 5 – 7 anys té moltíssima imaginació, i quan se'ls explica un conte o ells el llegeixen, es posen a la pell dels personatges (empatia) i experimenten els sentiments i emocions d'aquest. Per

exemple, si treballam un conte on un dels personatges és marginat per altres, els nens perfectament poden imaginar com es sent el personatge rebutjat, i afloren dins ells els sentiments de soledat i tristesa, al mateix temps que probablement sentin ràbia cap a la resta de personatges que el marginen. Això ens pot servir per treballar els diferents valors que entren en joc en una situació com aquesta perquè, tot i que no sigui un fet viscut en primera persona, han experimentat d'una certa manera les sensacions viscudes.

L'autora Lluïsa Etxebarria a l'obra *Educar en els Valors* (1994 : 50- 51) estableix una teoria sobre quins valors perceben els infants en les diferents edats i de què depèn. Explica que existeix una predisposició més gran cap a determinats valors per part dels nens d'acord amb el moment evolutiu, a les capacitats cognitives i a la maduració afectiva. Aquests són els dos blocs que estableix per pre-escolars i durant la latència:

a) Durant els anys pre-escolars.

Mitjançant el joc, l'activitat (dibuix, cançó, dramatització, etc.) i el relat de contes on intervenen personatges familiars i/o éssers naturals i artificials que actuen com a persones, es poden treballar pedagògicament aspectes de la personalitat com ara els següents:

- l'autonomia, la seguretat personal, la confiança bàsica;
- la relació amb els altres (socialització);
- l'observació de la realitat (persones, objectes...);
- la investigació, el plaer d'actuar, etc;

b) Durant la latència (de 6/7 als 11/12 anys)

Mitjançant els jocs, els esports, les lectures on hi hagi molta acció (contes d'aventures reals i fantàstiques, contes de fades, llegendes i còmics), els esdeveniments que el nen/a ha presenciats i les situacions de la vida quotidiana, es poden afavorir espais per:

- el diàleg, la discussió en el respecte mutu, la tolerància;
- la discriminació del punt de vista dels altres;
- l'acceptació de les diferències de tot ordre (físiques, psíquiques, ètnico-culturals, socio-econòmiques, religioses), tant de la pròpia realitat com de la dels altres amb les quals entra en relació (família, amics) i

progressivament de les diferències de la realitat d'altres pobles i països;

- Compartir les seves idees en el grup d'iguals (colla);
- la col·laboració, etc.

Podem comprovar que, tal i com indica l'autora, els contes i lectures són un recurs útil a l'hora de treballar valors, sempre tenint en compte l'estadi maduratiu on es troba el nen, perquè la feina preparada i el temps dedicat no sigui en va.

5.2 Els àlbums il·lustrats:

La majoria de persones parla de contes, de text amb imatges on es llegeix el text als nens, aquests miren una estona les imatges del llibre i el conte ja està acabat. Actualment, però, la literatura infantil al nostre país i al món en general està canviant, evolucionant.

A l'obra de Teresa Duran, *Àlbumes y otras lecturas* [2009 : 202], podem trobar aquesta definició d'àlbum per l'Institut d'estudis catalans: “*Colección encuadernada impresa de gran formato que incluye ilustraciones generalmente de carácter pedagógico o divulgado*”. Tot i així, Teresa Duran no es conforma amb aquesta única definició, i la poleix una mica més. Exposa que un àlbum no ha de formar part estrictament d'una col·lecció i que l'àlbum no només inclou il·lustracions, sinó que són precisament aquestes il·lustracions que apareixen les que fan que el llibre en qüestió sigui considerat un àlbum.

Catalina Ferrer³, a la seva xerrada al *C'ART* a Sant Llorenç sobre *Dibuixos i lletres: Què és un àlbum il·lustrat?*, va parlar sobre el canvi que ha sofert la literatura infantil en el darrer segle. Segons Catalina Ferrer, la definició que es podria fer d'un àlbum il·lustrat és la següent:

“L'àlbum il·lustrat és aquell llibre que conté una relació entre el text i les imatges, però que no necessàriament la relació és la mateixa, i per tant tampoc el significat.

A més, aquest àlbum il·lustrat també té un disseny específic. En primer lloc, la col·locació de les imatges han d'estar en relació amb el text, no pel que fa al significat, sinó pel que fa a la composició general de la pàgina. En segon lloc, un

---

3 Llicenciada en Història de l'Art per la UIB. Actualment realitza un post-grau sobre literatura infantil. Regenta una llibreria especialitzada en literatura infantil i juvenil a Sant Llorenç: *L'Elefant verd*.

àlbum il·lustrat pot no tenir text, i que les imatges parlin totes soles. Tot això està en mans de l'autor. I, finalment, l'àlbum il·lustrat és un producte comercial.”

Pel que fa a l'articulació d'aquesta tipologia de llibres, Catalina Ferrer la separa en tres grans bols:

- Interdependència paraules – imatges: vol dir que el text no pot estar sense les imatges, ni les imatges sense el text, tot i que una gran part de la importància en els àlbums il·lustrats la té el gran pes de les imatges i l'alt grau de significat que tenen per elles totes soles.
- Exposició simultània de dues pàgines: les dues pàgines que s'uneixen estan estrictament connectades per significat, si més no les dues pàgines componen la mateixa escena.
- Existeix una tensió a l'hora de girar la pàgina: no sabem el que passarà. Factor sorpresa.

El primer llibre que fou considerat àlbum il·lustrat per la crítica va ser *La història de Babar* (1934), de l'autor francès Jean de Brunhoff.

Un altre aspecte a tenir en compte quan treballam amb els àlbums il·lustrats és per on començam a llegir. Segons Catalina Ferrer, un àlbum il·lustrat s'ha de llegir tot complet, això vol dir: la portada, la part de darrera, el *frontcover* i l'*endcover*, que són les pàgines que estan abans de l'inici de la història i just després del fi.

És important llegir l'àlbum complet per la simbologia, les referències a la història de l'autor i les *cliques d'ullet*, que l'autor va amagant a les il·lustracions de l'obra. És aquest un dels motius pel qual anteriorment s'ha dit que paraules i imatges no són el mateix.

Un dels exemples que Catalina Ferrer va utilitzar per fer-nos entendre aquest concepte va ser mitjançant l'àlbum il·lustrat *In the night Kitchen* (1970), escrit i il·lustrat per Maurice Sendak. Aquest llibre ensenya determinades controvèrsies que, just analitzant la portada, ja es poden apreciar. Com a breu exemple, el títol traduït significa “A la cuina de nit”. Quan miram la portada, no es veu una cuina, sinó una ciutat construïda amb objectes, coses que ens podem trobar a una cuina (llaunes, el pot de la sal, la caps de cereals...). A més, un dels edificis té un nom escrit. El nom pareix inventat, però Catalina Ferrer va decidir investigar una mica i

va esbrinar que aquest nom era el d'un amic molt important de la família de Sendak. Hi ha molts més exemples a citar només del llibre en sí, però aquest no és l'estat de la qüestió.

Durant la seva xerrada, Catalina Ferrer va posar especial èmfasi que les imatges, pel que fa als llibres il·lustrats, també es llegeixen, no les podem obviar i que existeix una interdependència entre imatges i text i aquesta interdependència pot tenir diferent naturalesa:

- Redundància: quan les paraules i el text diuen el mateix.
- Complementària: les paraules i el text expressen alguna cosa similar, però hi ha un buit. *In the night Kitchen* seria un exemple, ja que no ens trobam a una cuina, però sí que la ciutat esta feta d'objectes que es poden trobar a la cuina.
- Contraposició – disfunció – contradicció: les paraules no ho contenen tot, i són les imatges les que ens ajuden a acabar de comprendre la història.

L'exemple utilitzat per Catalina Ferrer perquè entenguéssim aquest concepte va ser l'àlbum il·lustrat *L'Angelina surt a fer un tomb* (1968), de Pat Hutchins. El llibre es serveix de les imatges per acabar de completar el significat de la història. L'estructura és circular, perquè per una banda, el text narra la passejada de la gallina i, per l'altre, les il·lustracions ens mostren que un guineu l'esta seguint en la seva passejada, però en cap moment això és dir en paraules, a través del text. La gallina no s'adona en cap moment que la guineu la persegueix perquè el text no ho diu. L'únic que esta en tensió és el lector, ja que és l'únic que sap que la gallina és perseguida per la guineu.

Queda clar, doncs, que un àlbum il·lustrat és molt més que un conte, és una història on no només es llegeix el text que apareix, sinó que s'ha de fer una lectura completa de tota l'obra per exprimir-la correctament i aprofitar-la. L'àlbum il·lustrat té caràcter connotatiu i és aquesta característica la que permet obtenir una perspectiva subjectiva i, per tant, l'experiència personal del lector es pot eixamplar i expandir mitjançant la vivència dels personatges i a partir de les situacions conflictives que apareixen al llarg de la història.

5.3 Pràctica. Àlbums il·lustrats útils per treballar valors:

Teresa Duran, al seu llibre *Álbumes y otras lecturas* [2009 : 36-37], defineix, sempre amb l'ajuda del diccionari, l'activitat de llegir com una activitat que equival a distingir, comprendre allò que està figurat per qualsevol dels signes gràfics que apareixen. Duran assenyala que per dur a terme aquesta activitat és essencial tenir en compte dues facultats molt importants del cervell humà: el reflex d'anticipació (aquell que ens permet projectar una acció que probablement succeirà) i el reflex de simplificació (amb el qual resumim una estructura complexa en una simple). D'aquesta manera, i complementant el mecanisme de la cognició, la lectura reconstrueix una dialèctica entre la *protención* (espera d'allò que ha de succeir) i la retenció (memòria del que ha passat) a partir d'allò que es veu.

Així, un dels efectes essencials de la lectura és que el lector ha de posar en qüestió de manera contínua les pròpies interpretacions, i s'originarà el descobriment d'una mateixa en relació amb el món que l'envolta

A l'hora de determinar si un conte és útil o no per utilitzar-lo dins l'aula hem de considerar tot allò esmentat anteriorment, ja que així aconseguirem els efectes desitjats que la lectura és capaç de tenir damunt els humans.

Perquè això es compleixi, haurem de tenir en compte tota una sèrie d'aspectes aplicats a la teoria sobre els valors i l'escola. Per aquest motiu, he establert un llistat de ítems a tenir en compte a l'hora de valorar la utilitat d'un àlbum il·lustrat que ha de ser utilitzat.

Aquests són els punts seleccionats:

- Història que s'explica i format de l'àlbum il·lustrat. (h^a senzilla, pocs o molts estereotips, il·lustracions...).
- Quines situacions conflictives apareixen.
- Valors que podem treballar a través del conte.

Cal dir que la majoria dels contes seleccionats treballen els diferents valors a la vegada. El criteri que he utilitzat per ubicar-los a un lloc o a l'altre ha estat identificar quin és el valor que predomina damunt els altres, aquell que es fa més present al llarg de tota la història.

Aquest és el llistat dels contes. A continuació els analitzarem a partir dels

punts proposats anteriorment i valorar així si ens poden ser útils o no a l'hora d'utilitzar-los a l'aula per treballar valors:

○ **Amistat, respecte i solidaritat:**

▪ ***Per què diuen que els llops són dolents?***

• **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

Els personatges d'aquest conte són animals de granja (ovelles, porcs, ànecs, gallines...). Una ovella jove un dia s'escapa del seu ramat i es troba amb un llop. Aquest, per ser simpàtic i educat, el saluda amb un gran somriure, que deixa veure les seves dents enormes i afilades. L'ovella s'espanta en veure aquella boca enorme, i se'n va cap al ramat a contar el que li ha succeït. Aquesta ovella és una mica exagerada, i conta a les seves companyes que s'ha trobat amb un llop que volia menjar-se-la. A partir d'aquí, la història del llop que volia menjar-se l'ovella comença a escampar-se per tota la granja. D'aquesta manera, per tota la granja es creu que els llops són dolents, però el rumor no es queda a la granja, sinó que arriba fins el bosc i més enllà. Aquest rumor però, com passa amb tots els rumors, es trunca una mica mentre passa d'orella a orella, i el llop acaba essent “un monstre cruel que ronda pels voltant i ho devasta tot al seu pas”.

Finalment, aquesta notícia arriba a les orelles del llop, que agafa por d'aquest terrible monstre, de que l'ataqui a ell i a les seves cries, i fuig del bosc molt atemorit a cercar un lloc segur on viure.

El format d'aquest àlbum és molt senzill. El text que apareix és poc i les imatges són molt clares i aptes pels nens. Els protagonistes són animals de granja i de bosc, no humanitzats, l'única habilitat humana que tenen és la de la parla. L'ambient on ocorre la història és a la granja i al bosc.

Els colors utilitzats per a les il·lustracions són colors foscos, que es basen en el gris, negre, marró fort i verd obscurs, per anar amb consonància amb els sentiments que les paraules narren: terror, por,

mentides i inseguretat.

- **Situacions conflictives que apareixen:**

- Rumors (exagerar/inventar algun esdeveniment).
- Prejudicis.
- Por: els animals de la granja tenen por cap al llop o bé cap al mostre que tot ho devasta.

Els conflictes que apareixen al llarg de la història són els rumors que poden sorgir a partir de fets inventats o contats de manera diferent a així com han succeït realment.

Mitjançant una mala interpretació, aquest cop per part de la ovella, tota la granja va plena d'una història que no és certa, que crea determinats prejudicis per part dels animals de la granja cap al llop, ja que, tot i que els animals no saben el que ha passat realment, ja tenen por al llop. Aquest rumor crea terror, crea por entre els habitants de la granja, i s'estén de tal manera que la història es modifica, fins que arriba a orelles del llop, que també té por del mostre.

- **Valors que es poden treballar:**

- Evitar prejudicis.
- No parlar malament dels altres.
- Ser honests.
- Optimisme.

Aquesta història ens pot ser molt útil a l'hora de treballar tots els valors esmentats anteriorment, ja que mitjançant la història es veu quin és l'impacte que té l'acció de l'ovella jove (contar una història falsa, exagerada) dins tota la comunitat animal.

Ens pot ajudar a analitzar què són els prejudicis i com es creen aquests. Com es pot veure a través del conte, la creença de que els llops són dolents sorgeix a partir de la història que conta l'ovella, s'ha de subratllar que es tracta d'una història falsa. Tot i així, com que el que l'ovella conta espanta els animals de la granja, aquests es creuen la història, i ningú la posa en dubte. Un cop arribats a aquest punt, els nens poden reflexionar sobre la importància de contar la veritat i no

inventar-se coses, perquè poden arribar a crear una imatge falsa i, fins i tot, fer mal a les persones.

A més, també es pot aprofitar per donar èmfasi a pensar per un mateix, qüestionant sempre les coses, demanant proves, per no acabar sempre creient-nos el que els altres ens conten.

▪ ***La zebra Camil·la:***

• **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

La Camil·la és una zebra molt activa que vol anar a rodolar pels camps quan fa vent. La seva mare ja li ha dit uns quants cops que no ha d'anar a rodolar pels camps quan fa vent, i que sempre ha de dur posat els pantalons i els tiranys, però ella no en fa cas. Un dia de vent, rodolant pel camp, perd les ratlles de la seva pell i es posa molt trista.

De camí a casa es va trobant diferents animals. Aquests, quan la veuen tan trista, li van regalant una ratlla cada un, de diferents colors, perquè no es senti tan nua i es vagi alegrant un poc. Fins i tot, l'arc de Sant Martí l'ajuda. Finalment, la zebra recupera totes les seves ratlles i la seva mare li fa un regal perquè jugui i gaudeixi.

El format del conte és d'àlbum il·lustrat, ja que les imatges tenen molt de pes a la història. Són imatges molt clares i que juguen molt amb els colors, que són molt vius. Aquestes imatges reforcen el pes d'allò que diuen les paraules. A més, també es juga amb el simbolisme. Un exemple són les llàgrimes de la zebra Camil·la. Mentre ella es va passejant trista, plorant, hi ha representades set llàgrimes. Així com va recuperant les ratlles, es va eliminant una llàgrima per cada ratlla recuperada.

Els protagonistes d'aquesta història són animals. La zebra i l'escamarlà són els únics animals que estan totalment humanitzats, ja que gaudeixen de les habilitats humanes com són la zebra que camina a dues cames, vesteix roba i parla, mentre que l'escamarlà toca el violí. Els altres no estan del tot humanitzats, ja que l'única habilitat que tenen és la parla.

Finalment, les frases que formen la història són repetitives i

l'estructura que presenta és acumulativa, a més de la rima i el ritme que contenen, són característiques que diverteixen i enganxen als nens.

- **Situacions conflictives que apareixen:**

- No obeir.
- Pèrdua de les ratlles.
- Pena.
- Ajuda per part dels companys.

El que li passa a Camil·la ocorre per no fer cas a les advertències de la seva mare. Aquest és un tema a tractar, ja que reforça la idea que els pares volen el millor pels seus fills, i els consells o normes que posen són per protegir-los. Es pot interpretar que, arran d'aquesta desobediència cap a l'ordre de la mare, la Camil·la perd les seves ratlles, i això és una espècie de càstig pel seu comportament.

Després d'aquest fet, la Camil·la està trista, sent pena; es veu mitjançant les llàgrimes que cauen dels seus ulls, una per cada ratlla perduda.

I, finalment, un dels punts més importants és l'ajuda que rep la zebra per part dels diferents animals que es va trobant pel camí, que tots li regalen una ratlla sense demanar res a canvi.

- **Valors que podem treballar:**

- Solidaritat.
- Compassió.
- Obediència.

Els tres anteriors penso que són els valors que millor es poden treballar amb aquest conte.

En primer lloc, penso que la solidaritat és molt present al llarg de tota la història. La zebra no demana ajuda en cap moment, sinó que són els animals que es va trobant els qui decideixen donar una ratlla a la zebra, perquè els fa llàstima veure-la tan trista i volen ajudar-la a recuperar l'alegria. A partir de la solidaritat, també es podria introduir el valor de la compassió, ja que són dos valors que estan íntimament lligats.

El conte pot ser útil també per treballar el tema de l'obediència per part dels nens cap als seus pares, mestres o superiors.

▪ ***Tres monstres.***

• **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

Dos monstres molt ganduls, el vermell i el blau, viuen a una illa. Un dia, arriba un monstre de color groc, fet que no els agrada als altres dos monstres. El nou monstre groc és molt educat. S'ha quedat fora casa i els demana per quedar-se a viure allà amb ells. En un primer moment els dos monstres no ho volen, però finalment accepten, sempre i quan llevi les pedres de l'illa i aplani la terra. El monstre groc sospita que alguna cosa li amaguen, però es posa per feina. El vermell i el blau parlen malament al groc, però aquest mai perd l'educació.

Quan el monstre groc acaba la seva feina, els altres dos li diuen que clar que es pot quedar a l'illa, sempre i quan s'instal·li a alguna de les pedres que ha llançat al mar. El monstre groc, que és molt astut, sabia que alguna en pensaven, i es va encarregar de col·locar bé totes les pedres que llençava, de tal manera que va construir la seva pròpia illa, una mica més petita.

Finalment, els dos monstres admiren el que ha fet el monstre groc, tot sol, i volen anar a visitar-lo. Aquest accepta, posant com a condició que ell també pugui anar a visitar-los quan ho desitgi.

Pel que fa al format de l'àlbum, es tracta d'un conte molt senzill on les imatges són importantíssimes. Aquestes imatges presenten uns colors molt vius. David Mckee⁴ treballa amb groc, vermell, blau i verd per donar pes a les imatges.

També s'ha de destacar la distància que hi ha entre les paraules, el text del conte, i les imatges. Aquesta distància és molt ample. Això vol dir que el text, sense imatges, no tindria el mateix sentit. Les imatges complementen amb un grau molt alt allò que s'explica amb paraules.

• **Situacions conflictives que apareixen:**

---

⁴ David Mckee és un dels autors més coneguts per la distància que deixa entre paraules i imatges, segons els apunts de l'assignatura Llengua i Literatura Infantil Anglesa, i això és el que fa encara més interessant el llibre, ja que les imatges són imprescindibles per entendre el conte com un conjunt.

- Mala educació.
- Burlar-se dels altres/Dos contra un.
- Rebuig del nou, del diferent.

Els dos monstres que viuen a l'illa, tot sols, són molt mal educats i tenen el cercle molt tancat. Ells pensen que ho fan tot bé, i que no hi ha res més a banda d'ells dos. Quan arriba el monstre nou, el rebutgen en lloc d'acollir-lo. Això demostra que no tenen empatia, ja que en cap moment pensen com es troba el nouvingut i de quina manera el podrien ajudar, sinó tot el contrari. Es burlen d'ell, es fiquen amb el seu aspecte físic per ser diferent al seu, li manen les feines que ells no volen fer i, a més, pretenen enganyar-lo amb el tracte que li proposen.

Els conflictes reunits en aquestes pàgines són conflictes que perfectament es podrien extrapolar a una escola. Entre els alumnes, sempre hi ha els grups d'amics que construeixen barreres perquè ningú més pugui entrar. També hi ha nens que es burlen dels altres, i gairebé sempre són dos (o més) contra un tot sol, indefens. El nouvingut, la majoria de cops, té dificultats per ser acceptat i ha d'aguantar burles i rebuigs dels companys.

- **Valors que podem treballar:**

- Amistat.
- Acceptació dels altres, iguals o diferents.
- Empatia.

Mitjançant aquesta història, es pot treballar l'acceptació dels nous i diferents, apel·lant al valor de l'empatia. Els lectors s'han de posar en el lloc del monstre nouvingut i solitari, i identificar quins són els seus sentiments. Així, s'arriba a la conclusió que a ningú li agrada ser rebutjat i, per tant, ens hem d'esforçar per ajudar a la gent i tractar-la bé, així com a nosaltres ens agradaria que ens tractessin si ens trobéssim a la mateixa situació.

D'aquesta manera, també es potencia el valor de l'amistat, ja que hem d'aprendre que podem tenir un molt bon amic, però això no vol dir que només en puguem tenir un. La varietat, les diferències, és el que ens fa

rics en valors, i hem de voler compartir-los per aprendre uns dels altres i, així, poder ajudar-nos.

▪ ***La gran montaña.***

• **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

L'elefant té un somni: vol pujar dalt de la gran muntanya nevada, però sap que és una tasca difícil. A més, la tortuga diu que és impossible, que ningú mai ho ha fet. Els amics de l'elefant són el Camell, el Cangur i el Yak i també volen pujar-hi per acompanyar-lo. Així doncs, els animals parteixen tots junts cap a la muntanya. Pel camí, però, es troben infinits d'obstacles els quals només poden superar si cada un posa ajuda de part seva. Els animals veuen que les fortaleces d'un serveixen per cobrir les debilitats dels altres, i que només podran aconseguir el seu objectiu si s'ajuden entre ells i cada un aporta el millor d'ell.

Pel que fa el format de l'àlbum, les imatges que el componen són molt dolces i senzilles, amb una base de colors suaus com són el cel, el rosa o el groc. Els protagonistes són animals humanitzats, que semblen de l'edat dels nens.

• **Situacions conflictives que apareixen:**

Més que situacions conflictives, en aquest conte cal destacar el missatge que s'intenta donar a través de la història.

Tot i així, una situació conflictiva que podríem destacar seria la següent:

- Desànim cap a una iniciativa personal.

Hi ha un moment que l'elefant explica tot il·lusionat a la tortuga que vol pujar fins al cim de la muntanya, i aquesta li respon dient-li que no ho aconseguirà mai a això. Ningú no ho ha fet abans i, per tant, no serà ell qui ho faci. Aquest fet desanima a l'elefant però no atura el seu desig de voler intentar aconseguir el seu somni.

• **Valors que podem treballar:**

Es tracta d'una entranyable història, on els protagonistes són animals

humanitzats, i on es reforcen molt valors com l'amistat i la superació personal. Els quatre amics comparteixen un somni, una il·lusió, i fan de la companyia i les ganes d'aconseguir aquest somni el motor indispensable per aconseguir el seu objectiu. És un gran exemple del poder de la col·laboració i el maneig de les fortalezes individuals de cada un per a la superació d'obstacles.

Els valors que es poden treballar, per tant, són els següents:

- Amistat.
- Col·laboració.
- Superació personal.
- Creença en un mateix, auto-confiança.
- Constància.

Com ja he esmentat, aquest llibre ens pot ser molt útil a l'hora de treballar el valor de l'amistat, perquè es tracta de quatre animals molt amics que decideixen emprendre una aventura junts. Mitjançant aquesta aventura, comprenen que sense les habilitats d'uns i dels altres no podrien haver aconseguit mai complir el seu somni.

També es reforça l'auto-confiança, ja que cada un es sent útil pel grup i per a ell mateix. La superació personal és present al llarg de la història, ja que tots els personatges tenen moments més durs, però segueixen cap endavant per poder aconseguir el seu somni.

I, finalment, la constància, que la podem identificar al llarg de tota la pujada a la muntanya, perquè els personatges van fer el seu camí.

- **Multiculturalitat, acceptació de la diversitat i tolerància:**

- ***Amb en Tango som tres.***

- **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

Aquest és un conte que explica la història real (s'explica a l'epíleg) de dos pingüins del zoològic de *Central Park*, situat a Nova York.

Els noms d'aquests dos pingüins són Roy i Silo, i la seva història és diferent a la de la resta de pingüins del zoo perquè, tot i ser dos pingüins mascles, ells dos s'estimen i, per tant, són parella.

Aquest àlbum ens explica que els pingüins, igual que moltes persones, viuen en parella (mascle i femella) i que, quan arriba el moment, decideixen formar una família i posen un ou. El pingüí fill neix i els pares el cuiden, fins que aquest és adult i comença a fer la seva vida.

Roy i Silo, però, els dos pingüins del zoo, no han cercat una noia pingüí per formar una família, s'enamoren l'un de l'altre, convertint-se en homosexuals. El problema arriba en el moment que els dos volen formar una família. Els dos, per instint, fan un niu, però no tenen cap ou que covar. Ho intenten amb una pedra, però una pedra no és un ou. Un dia, el guarda els va posar un ou al niu, i Roy i Silo el van incubar fins que d'aquest ou va néixer un nadó pingüí que li van posar el nom de Tango. En Tango és l'únic de tot el zoo que té dos pares.

- **Situacions conflictives que apareixen:**

- Ser diferent.

El conte t'explica que els pingüins són com els humans: s'aparellen home i dona. Però aquests pingüins rompen l'esquema, ja que són dos homes que s'estimen.

Possiblement aquesta comparació entre pingüins i humans xocarà amb la realitat dels nens, ja que els protagonistes de la història són dos pingüins mascles.

- **Valors que podem treballar:**

- Igualtat.
- Dret d'adopció per part de parelles d'igual o diferent sexe.
- L'amor i l'afecte.
- Diferent tipus de famílies.

La temàtica que es pot treballar a partir d'aquesta història, pel que fa a temes de tipus de famílies, són infinites.

Es tracta d'una història que referma els valors d'igualtat i normalitat, pel que fa als diferents tipus de famílies que ens podem trobar avui en dia a la nostra societat (famílies monoparentals, d'igual sexe, adopcions...).

En aquesta història es dóna gran importància a l'amor entre les persones i l'afecte que es pot arribar a crear entre elles, sense la necessitat de ser igual que els altres.

A través d'aquesta història es pot parlar de les famílies que adopten fills perquè així ho decideixen fer, i com l'amor que senten per aquestes fills és igual de gran que el de qualsevol altra família.

També pot servir per tractar el tema que de famílies n'hi ha de molts tipus. Hi ha les famílies on els pares són del mateix sexe o, per el contrari, les mares. Ens trobem també amb les famílies monoparentals, i el que han d'aprendre els nens és que cada persona és digna de triar a qui estimar i de ser estimat, i que no totes les famílies han de ser iguals, però sí que s'han de respectar totes.

El que forma una família és l'amor i l'afecte mutu que senten els uns per els altres, i no que aquestes estiguin formades seguint l'esquema que la societat estableix.

▪ ***Un dia de neu.***

• **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

En Peter es troba a la seva habitació i s'acaba de despertar. És un matí d'hivern, i decideix mirar per la finestra. El paisatge estava tot nevat. Tot el vespre havia nevat i ara la neu ho cobria tot.

Es tracta del primer dia de neu per en Peter. Es vesteix ràpidament i surt al carrer per tocar la neu i veure com els nens juguen. Els nens es llancen boles de neu.

En Peter veu que la neu es blana i fàcil de manejar. Com que va caminant, quan es gira cap enrere s'adona que els seus peus queden marcats a la neu, les seves petjades i que es poden dibuixar àngels a la neu si t'estires damunt ella i mous les cames i les mans. En Peter aprèn aquest dia totes les aventures possibles que es poden viure durant un dia de neu. Per a ell aquest dia és molt emocionant i extraordinari.

Més que la història en sí, tot i ser molt bonica, el pes d'aquest àlbum il·lustrat es troba en les seves imatges. En primer lloc, per la tècnica utilitzada a l'hora d'il·lustrar les seves pàgines: el collage. Amb aquesta

tècnica l'autor va revolucionar aquest gènere. En segon lloc, perquè és el primer àlbum il·lustrat de la història que està protagonitzat per un nen negre, en Peter. És important remarcar aquest fet, ja que a més de ser el primer àlbum il·lustrat protagonitzat per un nen negre, aquesta informació no està escrita a cap pàgina, nosaltres sabem que en Peter és negre perquè les imatges ens ho revelen.

Aquest llibre és un dels 100 llibres per a nens més influents del segle XX, segons el *New York Public Library*. Va rebre la medalla *Caldecott*⁵ l'any 1963.

- **Situacions conflictives que apareixen:**

Pel que fa a la història, no apareixen conflictes que ens permetin treballar els valors.

L'interessant d'aquest llibre és el que es conta mitjançant les imatges, ja que el fet que el protagonista sigui negre i això no estigui esmentat en el text pot fer que els nens es qüestionin alguna cosa.

- **Valors que podem treballar:**

- Igualtat.
- Acceptació de la diversitat.

Amb aquesta història podem treballar el valor de la igualtat perquè, tot i que la història no tracti el tema directament, sí que ho fa indirectament, perquè ens està presentant un protagonista negre, i és molt positiu que els nens s'acostumin a aquest fet, que es normalitzi.

Amb els nens es pot qüestionar si és rellevant o no que s'hagi d'esmentar el país de procedència dels protagonistes per justificar el color de la pell i, a partir d'aquí, començar a treballar el tema de la igualtat i l'acceptació a la diversitat.

- **Rosa Caramel:**

- **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

En el país dels elefants hi ha un grup on les elefantes no són grises com la resta dels seus companys, sinó que són de color rosa, amb una pell molt

---

5 És un premi concedit anualment per l'*Association for Library Service to Children* a l'il·lustrador més destacat dels llibres nord-Americans per a nens.

suau i tenen uns ulls grans i brillants. Les elefantes són precioses, però per aconseguir aquest color tan rosat han de menjar anemones i petúnies, unes flors que troben que el gust no és massa bo. Les elefantes viuen juntes en aquest petit jardí envoltat d'una tanca.

Tot i menjar les mateixes flors, hi ha una elefanta que no aconsegueix de cap manera el bonic color rosat. Els pares d'aquesta elefanta es posen tristos i s'enfaden amb ella, perquè ara és i serà diferent a la resta de les elefantes de la manada durant tota la seva vida, i mai aconseguirà enamorar a un elefant per formar una família.

L'elefanta grisa, però, no mostra molta decepció. Ella mira la resta d'elefants de la seva edat que es passen el dia jugant amb l'herba, amb l'aigua i amb el fang. Un dia, com que ella ja no té res a perdre, pren la decisió de sortir del bonic jardí de flors i ajuntar-se a jugar amb els seus companys mascles. La resta d'elefantes la creuen boja i s'espanten, però quan veuen que gaudeix i és feliç, tot i no ser com la resta d'elefantes, acaben fent el mateix que ella.

Es passen el dia jugant amb l'herba i tots junts, tasten fruits de gust boníssim i dormen a la fresca herba sota l'ombra d'uns grans arbres. Després de conèixer tot això, cap d'elles vol tornar al jardí i decideixen quedar allà per sempre.

Pel que fa al format, els protagonistes de la història són famílies d'elefants que estan en el seu hàbitat natural.

Les imatges de l'àlbum són molt boniques i dolces, ja que l'autor utilitza colors pastel però també colors vius.

• **Situacions conflictives que apareixen:**

- Ser diferent a la resta.
- Estereotips sexistes.
- Discriminació.

En aquesta història ens trobam davant una noia elefanta que és rebutjada per la família i els companys per no ser com els altres. Això vol dir que, la societat on viu aquesta elefanta, està regida per una serie d'estereotips sexistes, on els mascles han de tenir un determinat aspecte físic i les

femelles un altre, a més de les diferències de comportament que hi ha entre ambdós. La diferència entre ambdós sexes és que els homes no han de renunciar a cap plaer ni desitj per ser com la societat els exigeix ser, mentre que les dones si que han d'acceptar una serie de normes i sacrificis: menjar flors de mal sabor, estar tancades dins un jardí...

- **Valors que podem treballar:**

- Igualtat.
- Acceptació de la diversitat.
- Autoestima.

Aquest llibre ens pot resultar molt útil a l'hora de treballar la igualtat entre els diferents sexes i l'acceptació del diferent.

Es tracta d'una elefanta que és rebutjada tant per la seva pròpia família com per els seus companys, pel fet de ser diferent als altres. Aquestes diferències no es poden canviar, ja que l'elefanta no pot fer res, és el seu cos que ha decidit ser així.

L'elefanta, enfora de deprimir-se, agafa pel costat bo la situació que li ha tocat viure i se'n va amb els companys que són iguals que ella físicament, però del sexe contrari. Ella fa el que vol i pren les seves pròpies decisions per ser feliç. Tot i la sorpresa i escàndol de la seva decisió, les elefantes acaben fent el mateix.

Aquest llibre ens pot servir per reforçar l'autoestima dels nens i nenes, perquè vegin que tothom és lliure de fer el que vol i autònoms per prendre les seves pròpies decisions. No hi ha res dolent en ser diferent als altres, i per això hem d'aprendre a acceptar a tothom i a conviure en la diversitat.

També podem treballar la igualtat entre sexes. Homes i dones hem de tenir els mateixos drets.

- ***El vestido de mamá.***

- **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

El protagonista d'aquesta història és un nen que sent molta admiració i gust per la roba, gaudeix de cuidar-se i juga a futbol. La seva peça de roba preferida és un vestit de la seva mare.

L'admiració per la peça va augmentant i el protagonista decideix anar pertot arreu amb el vestit posat. Utilitzar el vestit de la mare es converteix en una cosa freqüent, un passatemps que fa que el protagonista de la història es senti bé, poderós, còmode.

La complicació sembla iniciar-se amb la mirada dels altres, els nens de la plaça es burlen d'ells i els seus pares s'horroritzen quan veuen el que fa el seu fill. El nen es tanca dins la seva habitació, i els pares reapareixen en escena amb una altra actitud. Li expliquen al seu fill que no hi ha problema en que utilitzi el vestit, però que ho hauria d'utilitzar només en ocasions especials. A partir d'aquest esdeveniment, el protagonista ha de reflexionar quins seran aquests moments especials per a ell.

Format: Les il·lustracions acompanyen i enriqueixen un relat relaxat, quotidià. L'autor emprà uns colors molt vius, atractius pels nens.

- **Situacions conflictives que apareixen:**

- Ser diferent.
- Discriminació.
- Lluita personal cos – ment.
- Estereotips sexistes.

Els conflictes que apareixen a aquest conte són importants i estan relacionats amb problemes reals dels nens.

El protagonista de la història es troba en una etapa una mica complicada, ja que gaudeix de fer coses que no tots els nens fan, com és el fet de posar-se vestits de la seva mare. Aquest fet és motiu de burla i rebuig per part dels companys, com també de la seva família.

El nen és discriminat per no ser com els altres, per gaudir d'activitats que no tots els nens fan.

Dins aquesta història els estereotips sexistes també hi apareixen, ja que hi ha una contraposició: al protagonista li agrada jugar a futbol, però també vestir-se amb la roba de la seva mare.

- **Valors que podem treballar:**

- Igualtat.

- Acceptació.
- Autoestima.

Hem d'entendre que els nens passen per diferents etapes durant la seva vida i ells han de saber que és una cosa normal. Han de comprendre que no podem ser tots iguals i que ens hem de respectar els uns amb els altres.

A més, s'ha d'intentar acabar amb els estereotips sexistes que perviuen dins la nostra societat. Homes i dones són iguals i lliures per realitzar les activitats que volen, i això ho han de tenir clar els alumnes.

Un fet a destacar de la història és quan els seus pares el renyen per vestir-se amb la roba de la seva mare, i després li diuen que no passa res, però que millor si només es vesteix en dies especials. Mitjançant aquest esdeveniment, podem treballar amb els nens el comportament dels pares i demanar-los la seva opinió al respecte, si creuen que ho han fet bé o no.

▪ *El jersei nou*

• **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

Els Huguis és una comunitat de criatures que són totes iguals, totes tenen el mateix aspecte: rodons, blancs amb les extremitats negres i un ulls petitons. Els Huguis també pensen tots iguals i fan sempre el mateix. També vesteixen tots iguals.

Un dia, el Rupert decideix teixir-se un jersei nou i diferent per a ell. Els altres Huguis queden bocabadats, no entenen perquè el Rupert no vol ser com els altres i li fan els comptes.

Finalment, però, els altres Huguis veuen que no li ha passat res al Rupert, segueix fent la seva, fent el que vol. Tots els Huguis, llavors, comencen a teixir-se un jersei com el del Rupert i tornen anar tots iguals.

• **Situacions conflictives que apareixen:**

- Voler ser diferent.
- Crítiques dels altres.
- Imitació dels altres.

Mitjançant aquest conte es poden tractar tota una sèrie de situacions que segurament els nens han viscut. Aquest llibre presenta una situació inicial que deixa veure una societat d'iguals. Tots pensen, vesteixen i actuen igual.

Quan un decideix ser diferent, realitzar una activitat de la qual gaudeix i en té ganes, la resta de comunitat s'alarma i el critiquen.

Tot i així, amb el temps la resta de Huguis volen ser com ell, i comencen a imitar-lo. De totes aquestes situacions, s'ha d'analitzar quina és la part bona i quina és la part no tan bona.

- **Valors que podem treballar:**

- Pensament autònom – individual.
- Iniciativa personal.
- Amistat: ser amics és ser iguals?

Aquesta és una bona història per potenciar la iniciativa personal i l'autonomia. S'ha d'ensenyar als nens que no sempre hem de fer el que fa la resta, sinó que hem de fer el que ens fa ganes a nosaltres. S'ha de creure en un mateix i en les seves idees, i no hi ha cap obligació d'anar en la mateixa corrent que la resta de la societat, sempre i quan es respecti a tothom.

Un altre tema molt interessant a tractar és el de l'amistat i la imitació. S'ha de qüestionar als nens quin és el sentit d'imitar als amics, de voler ser tots iguals, així com també avaluar fins a quin punt és productiu i significatiu, per el desenvolupament personal, voler imitar un model d'un altre i no iniciar-ne un de nou per un mateix.

Clar està que sempre hi ha influències per part dels altres i inspiracions, i això és inevitable, però mitjançant aquest situació podem aprofitar per incitar els nens a cercar una marca personal i pròpia, que els identifiqui. Partir cap a la recerca d'una essència que els faci únics.

- **Educació mediambiental:**

- ***El Jardí Curiós.***

- **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

Es presenta una ciutat que no tenia jardins ni res verd, natura. Era un lloc molt trist i monòton. Un bon dia, el Liam descobreix pels voltants de l'antiga línia de tren un massís de flors silvestres que s'estaven morint. Gràcies a les seves cures, es produeix el miracle, i la mata comença a créixer i a estendre's. Així, el Liam agafa gust per la jardineria i cuida les plantes de la ciutat, i aquestes plantes comencen a sentir-se un jardí de debò, i no aturen de créixer per totes les vies de l'antic tren. Al llarg de la història, es veu com el nen, el Liam, agafa gust per la jardineria, per la natura, i es preocupa per aquesta. La cuida, durant el mesos d'hivern no pot fer res perquè neva, però en lloc de quedar-se mans aplegades es prepara per a la primavera, haurà de podar les plantes, regar-les i tot el que necessitin.

Amb el pas del temps, molses, herbes, flors i arbustos acaben apoderant-se dels racons més amagats i inaccessibles, de manera que tota la ciutat comença a adquirir les tonalitats de la primavera i fa que els ciutadans s'impliquin en la cura de les plantes. Així, no només canvia l'aspecte de la ciutat, convertint-se més verda i plena de natura, sinó que els ciutadans sofreixen també un canvi d'esperit, ja que amb l'arribada de les plantes estan més alegres, i tots col·laboren per cuidar-les.

- **Situacions conflictives que apareixen:**

Més que situacions conflictives, aquí apareixen aspectes actitudinals a destacar, com són:

- Creure en un mateix.
- Lluitar per un interès, tant propi com comú.
- Benestar personal.

El protagonista de la història decideix ell tot sol començar a plantar plantes i arbres, per contribuir al bé general de la societat. Aquesta idea és pròpia i el jove ho fa de manera autònoma, perquè ell creu en la seva acció i en les coses positives que aquesta li aporta.

Els resultats són el benestar personal, la realització com a persona, i

el benestar general, ja que la millora de la ciutat amb l'arribada de la natura alegra a tothom.

- **Valors que podem treballar:**

- Iniciativa personal.
- Respecte a la natura.
- Constància.

Amb aquest llibre, els nens poden prendre consciència de la importància de la natura per viure. Els nens haurien d'interioritzar que els humans necessitem la natura per viure, i ella a nosaltres, però és a les nostres mans saber-la cuidar i respectar-la, per beneficiar-nos de tot el que ella ens aporta.

També demostra que és molt important tenir iniciativa personal i creença en les idees pròpies, i com un treball on l'esforç i la constància són el motor que impulsen la feina, gairebé sempre té un final d'èxit assegurat.

- ***Wangari y los árboles de la paz.***

- **Història i format de l'àlbum il·lustrat:**

Aquest conte està basat en una història real sobre la vida de Wangari Maathai, nascuda en un petit llogaret de Kenia. Wangari Maathai va rebre el Premi Nobel de la Pau en el 2004. La història és la següent:

Wangari vivia envoltada de natura, d'arbres i ocells que cantaven, en el seu poblet de Kenia. Sempre ajuda a la seva mare en les feines del camp. Quan Wangari creix, se'n va a estudiar als Estats Units. Passen els anys, i Wangari torna a casa seva i tot ha canviat. Ja no hi ha arbres, ni ocells. Les dones han de fer llargs camins per anar a cercar llenya, i estan cansades i tristes. Hi ha hagut una massiva desforestació i Wangari tem que aviat tot el bosc sigui destruït.

Decideix sembrar 9 arbres en el seu patí i inicia així una acció ecologista a favor de la reforestació. Els arbres van creixent i ella continua sembrant. Va convencent altres persones perquè l'ajudin a plantar més arbres. Amb el temps, són un gran grup de dones que es passen el dia sembrant arbres, mentre aguanten les rialles dels

funcionaris del govern.

Un dia, apareixen els funcionaris per tallar arbres del bosc. Wangari es posa al capdavant i protegeix els arbres, s'enfronta al govern. Wangari va a la presó, però les altres dones no es rendeixen i segueixen sembrant arbres pertot arreu. El verd bosc de Kenia reneix, i amb ell la natura, la diversitat animal i apareix l'alegria de la població, mentre que la història d'aquestes valentes dones va donant la volta al món.

- **Situacions conflictives que apareixen:**

- Desforestació dels arbres.
- Lluita dels dèbils contra els poderosos.
- Lluitar per un bé comú.

Al llarg de la història ocorren conflictes de naturalesa diferent. Per una banda, tenim la lluita per salvar la natura de ser desforestada, mentre que per l'altra, els conflictes del poble contra els superiors per la defensa dels bens naturals i comuns.

- **Valors que podem treballar:**

- Respecte a la natura.
- Companyonia.
- Autonomia personal.
- Igualtat.

Aquest llibre ofereix un ventall molt ampli pel que fa al treball dels valors.

Per una banda, podem aprofitar la història per conscienciar als alumnes de la importància de la natura a la nostra societat, a la nostra Terra. Ja que es tracta d'una història basada en fets reals, es pot cercar informació sobre la història i veure els efectes reals, els beneficis, d'aquest bosc que va ser salvat per les persones.

També es pot treballar l'autonomia personal i la iniciativa pròpia, ja que és la idea i la iniciativa d'una sola persona la que acaba per donar vida a un dels pulmons del món.

Per altra banda, es pot treballar també el tema de la companyonia, per fer veure que els humans som més forts si ens unim, tal com ocorre

a la història.

De manera indirecta, es pot treballar també la igualtat, ja que la protagonista i molts dels personatges d'aquesta història són africans.

▪ ***Una passejada pel parc.***

• **Història i format de l'àlbum il·lustrat.**

Aquest llibre comença a partir de dues històries de dues famílies paral·leles: el senyor Ferrer, la seva filla petita Taca i el seu gos l'Albert. D'altra banda, hi ha la senyora Ferreries i el seu fill, en Carles, i la seva gossa Victòria.

La connexió entre aquestes dues famílies apareix quan sorgeix l'amistat entre els dos nens i els seus gossos mentre fan un tomb per l'enorme parc de la seva ciutat.

Hi ha incomunicació per part dels adults, que contrasta amb la progressiva interacció dels joves i, a la vegada, les dues contrasten amb la llibertat absoluta d'actuació de les respectives mascotes.

El format del conte, les il·lustracions, són imprescindibles durant la lectura d'aquest conte.

Una de les característiques que més criden l'atenció és la quantitat de detalls, que no tenen res a veure amb el relat, que pots trobar a través de les seves il·lustracions. Podem trobar des de referències culturals, com és l'homenatge que l'autor fa al quadre *His master's voice* de Barraud fins a divertides picades a l'ullet que fa l'autor utilitzant les obres dels objectes per convertir-les en formes humanes. Entre tots els estranys personatges que ens podem trobar a través d'aquest bosc, podem destacar les figures de Tarzán o Charlot, entre moltíssimes altres.

• **Situacions conflictives que apareixen:**

Pel que fa als valors, no apareixen situacions conflictives molt evidents. Tot i així, el pes d'aquesta història recau en les imatges.

Un dels conflictes que es podrien treballar és la incomunicació entre els adults que apareixen a la història, però penso que, per a primer cicle de primària, no és encara necessari treballar això, sinó que val més dedicar el treball a altres temes.

Si observem acuradament les il·lustracions, veurem que hi ha detalls que l'autor, intencionadament, ha volgut plasmar, i són aquests detalls els que hem d'explotar d'aquest llibre.

Un exemple és que, en una de les pàgines, apareix una part del gran parc amb una gran quantitat d'arbres. Hi ha una paperera a aquest paisatge, però aquesta està buida, i el fems, en lloc de ser dins la paperera, està tirat al seu voltant.

També podem treballar amb la gran quantitat d'arbres i verdor de les imatges.

- **Valors que podem treballar:**

- Respecte de la natura.
- Civisme.

Si treballem correctament amb les imatges, podem conscienciar als nens de la importància de la natura i el medi-ambient, així com també polir el valor del civisme. És important que els futurs ciutadans siguin responsables dels seus actes i cívics, perquè respectin i cuidin un dels elements més importants del nostre planeta Terra: la natura.

Aquest àlbum il·lustrat, però, és molt complet. Si s'estudien bé les imatges i s'espren el seu contingut, es poden treballar infinits de temes.

Per exemple, amb les referències que fa a obres d'art, es podria fer una sessió d'educació plàstica, o utilitzar-lo per Nadal perquè apareix el Pare Noel fent salts pel bosc, entre els arbres.

És un àlbum il·lustrat que pot ser considerat obra d'art.

6. Conclusió:

Mitjançant aquest treball podem apreciar la doble vessant educativa que poden arribar a tenir els àlbums il·lustrats en l'educació dels nens de primer cicle de primària: per una part, el caràcter literari i narratiu dels àlbums i, per l'altra, la qual ha estat el fil conductor del treball i l'objecte d'estudi, l'adquisició de valors per part del nen.

L'objectiu, com ja s'ha dit, era analitzar quin paper juguen els valors a la nostra societat d'avui en dia i quina és la història que els precedeix, així com també seleccionar tot un conjunt d'àlbums il·lustrats que siguin útils a l'hora de treballar els valors amb els nens.

L'àmbit d'estudi d'aquest tema és amplíssim, i s'estén molt fàcilment degut al gran ventall d'oportunitats i recursos que pot arribar a oferir.

Vivim en un món on el canvi, l'evolució, és el motor que mou a la societat. Les persones anem canviant amb el temps, i els valors també van canviant. De cada vegada més la societat dóna més importància a allò material que no pas a l'ésser humà en sí, als seus sentiments, als seus valors. Les famílies cada vegada passen menys temps juntes, i l'educació dels nens, dels fills, es deixa a un segon pla.

El creixement personal d'una persona comença des del moment que un neix, i l'escola juga un paper molt important pel que fa a aquest creixement, ja que és allà on un infant hi passa gran part del seu temps. Els professionals que treballen a l'escola, per tant, han d'estar preparats per poder assumir de la millor manera possible aquest repte.

Els valors són els principis a partir dels quals hom orienta el comportament personal i cap els altres. Tenir valors és el que ens permet realitzar-nos com a persones i són unes determinades creences que ens ajuden a prioritzar, escollir una cosa o una altra, a apreciar allò que tenim i que determina el nostre comportament. A través dels valors cada persona s'auto-estableix una sèrie de preferències, interessos, conviccions i sentiments. Els valors, per tant, són importants per sí mateixos, pel que són, pel que signifiquen i per allò que representen dins la societat. Els valors regiran el comportament diari d'una persona i el tracte amb els altres, per aquest motiu s'han de polir i cuidar.

Aquest treball, per tant, es centra en l'adquisició de valors per part dels nens, i el recurs utilitzat per complir aquest objectiu són els àlbums il·lustrats, ja que aquests

parteixen del món de la fantasia, on a partir de personatges fantàstics apareixen situacions de conflicte que, mitjançant l'empatia, els nens poden imaginar per quins sentiments i emocions passen els personatges i valorar quin tipus de comportament apareix, si és correcte o no, i raonar les respostes.

La informació recopilada al llarg d'aquest treball és fruit d'una recerca bibliogràfica, pel que fa a la part més teòrica, com és el tema dels valors. Però també es complementa amb la part pràctica, on ha estat molt útil poder parlar amb una professional del tema. Actualment gaudim de molts bons materials, molt bons recursos, que ens permeten poder treballar amb material de qualitat per als nens i, personalment, he descobert un nou món d'oportunitats pel que fa al treball de valors amb els nens. He descobert que aquests àlbums il·lustrats estan molt complets pel que fa al contingut: treballen imatges i text a la vegada, i això resulta molt estimulant pels nens. Mitjançant aquestes històries, es poden crear situacions que serveixin com a base d'aprenentatge, a dins l'aula, biblioteca o un altre espai, i no només pel que fa al tema dels valors, sinó que es pot explotar de diferent maneres, tot depèn de l'ull amb que es mira. Cada àlbum és especial i únic, i per tant cada persona és lliure d'agafar el que més li agrada i treballar-ho de la millor manera possible.

És important ser conscients que existeixen molt bones editorials, formades per bons equips de professionals, que s'esforcen per a confeccionar àlbums il·lustrats de qualitat i seria molt recomanable que les persones que treballen amb nens les coneguessin.

Cert és que no es pot obviar l'impacte i el protagonisme que les noves tecnologies tenen a la nostra societat i el gran grau de popularitat que han aconseguit entre els nens. Cada vegada més es van creant materials didàctics i educatius per treballar amb les noves tecnologies, i aquestes també han de ser emprades.

Tot i així, no ha de resultar impossible saber combinar tots els recursos que el temps d'avui ens ofereix. Els àlbums il·lustrats resulten un molt bon recurs a l'hora de treballar els valors. Els temes que aquests ofereixen són infinits i, a més, ens permet treballar també la literatura i la narrativa, per tant el podem tractar com un recurs molt complet i multidisciplinari.

7. Referències bibliogràfiques:

- BROWN, Peter (2010) *El jardí curiós*. Editorial Takatuka.
- BROWNE, Anthoni (2013) *Una passejada pel parc*. Editorial Kalandraka.
- Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB):
http://weib.caib.es/normativa/curriculum_ib/decrets/decret_67-2008_ordenacio_general.pdf [Consultat 7 d'abril de 2015].
- COLLELLDEMONT, Eulàlia i VILANOÛ, Conrad (2001) *Historia de la Educació en Valors. Volum II*. Bilbao: Desclée de Brouwer.
- DELGADO, José Antonio i SALVADOR, Carmen (2006) *La gran muntanya*. Ediciones Ekaré.
- DURAN, Teresa (2009) *Álbumes y otras lecturas. Análisis de los libros infantiles*. Colección Rosa Sensat – Octaedro.
- FIBLA, Pilar (1995) *Educació i Valors: El patrimoni ètic de la modernitat*. Vic: Eumo Editorial.
- GARCIA – LAGO, Virginia (2002) *¿Educamos en prejuicios o educamos en valores?*. Publicat a: Educación y futuro: revista de investigación aplicada y experiencias educativas. N°7. <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2016083> [Consultat: 17 d'abril de 2015].
- GRÉBAR, Quentin (2009) *Per què diuen que els llops són dolents?*. Símbol editors.
- IBAÑEZ, Ricardo Marín (1993) *Los Valors: un desafío permanente*. Madrid: editorial cincel.
- JEFFERS, Oliver (2015) *El jersei nou*. Editorial Andana.
- KEATS, Ezra Jack (2013) *Un dia de neu*. Editorial: Lata de sal.
- LLORENS GARCÍA, Ramón F. (2000) *Literatura Infantil y Valors* <http://dialnet.unirioja.es/servlet/autor?codigo=1261967> [Consultat: 17 d'abril de 2015]
- MARTÍNEZ, Pilar (2012) *La gallineta vermella*. Editorial Kalandraka.
- MAS VICENS, Margalida (1997) *L'educació en valors en el Projecte Filosofia 6/18*. Publicat a: L'arc: quadern informatiu de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears. Palma de Mallorca, Balears, 1997, n. 4,

septiembre; p. 13-17. <http://redined.mecd.gob.es/xmlui/handle/11162/6506>
[Consultat: 12 d'abril de2015]

- MCKEE, David (2011) *Tres monstres*. Ediciones Ekaré.
- NELLO, Antonio, CASTIÑEIRA, Àngel, ETXEBARRIA, Lluïsa, MORENO, Carlos, FERREIROS, Pilar i MORA, Gaspar (1994) *Educar en els valors*. Barcelona: edicions raima.
- NÚÑEZ, Marisa i VILLÁN, Óscar (2004) *La Zebra Camil·la*. Editorial Kalandraka.
- RICHARDSON, Justin i PARNELL, Peter (2006) *Amb en tango som tres*. RBA libros.
- TURIN, Adela i BOSNIA, Nella (2001) *Rosa Caramel*. Editorial Kalandraka.
- UMPI, Dani i MORAES, Rodrigo (2011) *El vestido de mamá*. Criatura editora.
- WINTER, Jeanette (2009) *Wangari y los árboles de la paz*. Ediciones Ekaré.